

Володимир КРАВЦІВ

Християни, як добровільні і чіткі послідовники Христа, не раз і не два зустрічаються із реальною дійсністю гріха, не раз через нього спотикаються, падають, але це аж ніяк не може вказувати на відчайдушне, вкрай важке чи взагалі безвихідне життя кожного з нас. Поглянувши на упадок людини глибинніше, у світлі Божого Одкровення ми здатні відчитати всемогутній Божий Промисел. Річ у тім, що гріхопадіння є приводом того, щоб кожен відчув та усвідомив величезну перспективу стати людиною, яка постійно чогось шукає, прагне, добивається і ніколи не зупиняється на тому, що посідає у “стані гріха”. Тим самим ми і виконуємо заповідь Христа: “блаженні вбогі духом”. Перебуваючи в “ущербненому стані”, ми маємо час на осмислення та можливість вповні, в цілості оцінити те, що втратили. Хто краще оцінить великий дар здоров'я, як не той, хто його втратив?

Чи під силу нам зрозуміти того, хто терпить, якщо ми самі не терпимо? Адже читаємо: “Створіння було підпорядковане суєті не добровільно, а через того, хто його підкорив, у надії, що й саме створіння визволиться від рабства тління, на свободу слави дітей Божих. Бо знаємо, що все створіння разом понині стогне і разом страждає у тяжких муках” (Рим.8, 20-22). Через перебування у невластивому для себе “стані гріха” людина бачить через призму пониження і все створіння, яке перебуває у “рабстві тління”(Рим.8,21). Візьмемо до уваги стихійні явища природи: це виключно бурхливі реакції взаємодії у ній самій чи все ж таки до цього доклалось і людське діяння? Що спричинило дисбаланс у гармонійно-укладеному навколишньому середовищі? Так перед нами постає “стан гріха” та його діяння у космічному вимірі. Він залишає свою печать як на людині, так і на творінні, і останні є наслідком такої диспропорції.

Отож, наявність порушеного балансу очевидна, і це на собі відчуває як людина, так і весь матеріальний світ, який тепер лише задовільняє споживацьку ментальність людини. Неминуче зосередження на індивідуальній самодостатності чинить суперництво за автономне виживання. Тоді їжа і пиття та всі земні блага (творіння) втрачають здатність єднання людських взаємин, а також скеровують вектор погляду людини від Бога на себе і там, де б вона мала підносити творіння до Бога, іноді сама опускається на його рівень, стає думати виключно про забезпечення свого біологічного існування. І чи не є парадоксом те, що людина, яка мала б рости до Бога (теоцентрична скерованість людини за св. оо.) через причетність до творіння, знову ж таки через нього занепадає, деградує. Для того, щоб перед нами постало первісне покликання творіння, де вже сама семантика слова вказує на Творця, слід звернутись до євхаристійного розуміння, яке і відновлює істинне його значення у Божій сутності, де б воно мало підносити людину до Бога та поєднувати з ним. Але перед тим, ніж вдатись до тлумачення сутності євхаристійного сенсу творіння, звернемо увагу на людину як на вершинний його зліт. Для глибиннішого осмислення Божих діл, для цілісного їх бачення звернемо до них через призму людини, адже недоцільним є розгляд позиції людини окремо від Божого

творіння, до якого вона увіходить, має своє місце і своє завдання. Саме і тут постає потреба у покаянні за нереалізовані потенційні можливості людини, які б вона могла зреалізувати. Іншими словами, іде розгляд людини у двополюсній дійсності, де одним полюсом чітко постає покаяння як усвідомлення своєї відповідальності за власні провини, а також за теперішній стан творіння. І, безперечно, інший полюс — євхаристії та євхаристійної діяльності людини, через яку б вона надавала творінню його істинного сенсу та правдивого скерування, попередньо сама будучи скерована Христом: “Який гріх світу забирає” (Йо.1,29). Це унікальна християнська мораль, породжена і створена діянням Св. Духа, яка є докорінно оновленою порівняно з усіма іншими, навіть від “найшляхетніших етичних спрямувань” (Христос Яннарас). Так, “оновлення, яке переживають християни, - зазначає Макарій Єгипетський — є оновленням розуму у спокої наших міркувань, у любові, у чистому прагненні до Бога, воно є нове створіння християнина... Це сталось завдяки Господеві, що зійшов до нас”(П’ятдесят духовних бесід Макарія).

А тепер зосередимо увагу на питанні зближення до Бога через творіння. Господь, як Пантократор, створив світ і ним керує так, що при цьому немає зла, яке б не вийшло на добро. Творячи світ і все у ньому, Він наповнює творіння внутрішніми енергіями, через які воно має можливість власного розвитку. Підставою такого твердження є воплощення Христа, через якого творіння отримує повноту створених енергій. І далі, як зазначається у Біблії, Бог творить людину на завершення всього створеного і тим самим наче возвеличує її до гідності Базилеуса, який розділює творення світу з Богом через “надання імен” усьому. Тому людина є царем творіння, вона, за словами відомого французького богослова Тейяра де Шардена, “скеровує пружину еволюції” і тому лише через неї є можливий контакт творіння із Богом. У такий спосіб вона здатна викрити скритий Божий імпульс у творінні та новий якісний ступінь його існування. Саме тому через свободу та вільний вибір людини, про яку К’єркегор у своєму щоденнику каже так: “Найжахливіша річ, якою обдароване людство, - це вибір, свобода,” залежить напрям „пружини еволюції”. Адже через людину творіння або отримує так бажану повноту, або через неї її втрачить. Тому свідомість відповідальності за теперішній стан світу та ступінь реалізації творіння дає нам християнство, яке приносить не лише інституційне священство, але і священство народу Божого. Покликанням кожної людини-священика є все освячувати, облагороджувати, це вміння черпаємо із великого Божого дару Євхаристії. У ранній церкві те, що приносив християнин на євхаристію, було не лише хлібом і вином, але і плодом людської праці “у поті чола”, це глибока свідомість того, що все є отримане нами від Бога, це свідомість бачення свого центру у Бозі, а це і є яскравий теоцентризм. Він тут Творець, а людина обробляє, вдосконалює і приносить до Бога - це Вселенська проскомидія. Тому плід людської праці, який людина приносить у храм, є не лише її, але і Божий дар, а він є тим, що відрізняється від речі, оскільки існує як вияв взаєморозуміння між особами, які відкриті одна одній і від цього отримують радість, що не минає, оскільки принесення дару є вільним, невимушеним і добровільним, який є тим, що зближує і єднає. Ось як творіння поєднує людину з Богом і Господом з людиною через долання егоїстичного, споживацького ставлення до нього. Літургійне піднесення дарів означає Божу відкритість на людську творчість із прогресивним її розвитком а також прочитання та відкриття сенсу творіння, який, безперечно, скеровує до Христа-Бога (Логосу) як сенсу створеного. В результаті перебування у Бозі творіння звільняється від тління і реалізується повнота його потенційних можливостей. Критерій

прогресу - міра його скерованості до Бога. Піднесення дарів до Бога зустрічається із діянням Св. Духа, внаслідок чого хліб і вино стає Тілом і Кров'ю Христа. Так преображення дарів спричинює рух людини до Бога. Так творіння стає тайною через піднесення до Бога, і тепер воно спасає людину. Тому не спасеться ні людина, ні творіння, якщо вони не діятимуть так, як у євхаристії. Богові дуже залежить на цьому, щоб творіння, перейшовши у нову якість, змінило людину: "зішли Св.Духа на нас і на ці предлежачі дари". Не меншу увагу звертає на творіння, через яке до нас приходить спасіння і преподобний Йоан Дамаскин: "Я схиляюсь перед матерією, через яку до нас прийшло спасіння". Тому Преображення творіння залежить від теоцентризму людини, а скерованість людини до Бога підносить творіння до якісно нового виміру.

1. Христос Яннарас. "Свобода етосу"
2. О.д-р Мирон Бендик. "Догматичне богословіє"

В Кравців. Євхаристійний сенс творіння // Слово № 3 (24) (2005) 28-29